

Hygiëneprotocol *Euwallacea fornicatus* (schorskever) voor import- en productieketen

Dit hygiëne protocol is opgesteld en tot stand gekomen met importeurs en producenten van waardplanten van de Scolytinae en in het bijzonder *Euwallacea fornicatus*. Dit heeft tot doel alle momenteel en in de toekomst betrokkenen bij de teelt en import van waardplanten voor te lichten en uit te rusten met kennis. Met als beoogd resultaat het voorkomen van import van, geen vondsten van, uitbraken of vestiging van *Euwallacea fornicatus* in de Europese Unie en Nederland.

Scolytinae (schors-, bast- en ambrosiakevers) van buiten Europa hebben een quarantainestatus. Vrijwel alle loof- en naaldbomen kunnen worden aangetast indien het klimaat dat toelaat (wat momenteel op sommige plaatsen in NL niet geheel uitgesloten is). De kevertjes maken gaatjes en gangen in stam en takken. De groep ambrosiakevers, waaronder *Euwallacea fornicatus*, brengen ook schimmels over, waardoor takken of hele bomen kunnen sterven. *Euwallacea fornicatus* komt voor in Azië, Oceanië, en enkele landen in Amerika en Afrika en heeft zeer veel, vooral houtige, waardplanten.

Alle niet-Europese schorskevers (Scolytinae) hebben de EU-quarantainestatus. Bij een vondst legt de NVWA maatregelen op. Eliminatie van de kevers is alleen mogelijk door alle besmette planten te vernietigen en overige houtige gewassen en palmen gedurende langere tijd te monitoren. In dit hygiëneprotocol staan een aantal (preventieve) maatregelen die de kans op besmetting en verspreiding bij import en teelt beperken.

In 2019 is de website [Fytocompass.nl](https://www.fytocompass.nl) gelanceerd. Ondernemers kunnen daar voor hun bedrijf een Fytosanitaire Risico Inventarisatie en Evaluatie (FRIE) invullen. Veel bedrijfsprocessen kunnen aan de hand van een checklist worden geanalyseerd en geëvalueerd. De checklist is niet enkel voor telers, maar voor alle ondernemers, teelt en handel, in de plantaardige keten. Brede bewustwording, bij alle ondernemers, leidt tot een betere afzetketen. Tijdens alle stappen in de keten is hygiëne een belangrijke eerste stap. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van te nemen hygiënemaatregelen.

1. Wat is *Euwallacea fornicatus* (schorskever) en hoe vindt verspreiding plaats?

De kevers boren in de stam en takken van houtige planten, waardoor ronde gaatjes van 1-2 mm doorsnee ontstaan. Ze maken gangen in het hout, die in het spinhout galerijen vormen waarin ze hun eitjes leggen. Uit de gaten kan boormeel, samengeperst houtpulp, hars of plantensap komen. De bast rond een gat kan verkleuren, afsterven, of lidtekenweefsel vormen. De larven ontwikkelen zich en verpoppen in deze gangen. Bij een zware besmetting zijn er veel gaatjes vlak bij elkaar. Daarom heeft *Euwallacea fornicatus* de Engelse naam "shot-hole borer".

Het grootste deel van de levenscyclus vindt plaats in de plant. Er kunnen dan eventueel symptomen zijn op de plant, maar buiten de plant zijn niet altijd beestjes aanwezig.

© NVWA

Kever van *Euwallacea fornicatus* (een niet-Europese Scolytinae soort)(links).
Aantasting door *Euwallacea fornicatus* in een stam van *Ficus* (rechts).

Meer informatie over de waardplanten, de verspreiding en de reguleringsstatus van deze kevers vind u hier: <https://www.nvwa.nl/binaries/nvwa/documenten/plant/plantenpas-poort/opa/publicaties/scolytinae-niet-europees-en-euwallacea-fornicatus/scolytinae-euwallacea-v1.2.pdf>

Ook leest u hier hoe u een mogelijke besmetting van planten met deze kevers kunt ontdekken. Neem direct contact op met uw keuringsdienst, indien u een besmetting met dit organisme vermoedt. Check voor de meest recente informatie het webdossier van de NVWA:

<https://www.nvwa.nl/onderwerpen/plantenziekten-en-plagen/scolytinae>

Daar vindt u ook de actuele maatregelen die de NVWA neemt bij een besmetting.

2. Beperken risico op introductie en verspreiding van een besmetting

Hieronder vindt u specifieke maatregelen om de kans op een besmetting op uw bedrijf met *Euwallacea fornicatus* te beperken. Het is daarnaast ook belangrijk om introductie van andere schorskevers te voorkomen: ze hebben allen de EU-quarantainestatus en de NVWA legt bij een vondst altijd maatregelen op. Bij sommige soorten zal dat vergelijkbaar zijn met de aanpak van *Euwallacea fornicatus* (zie het webdossier van de NVWA: maatregelen bij een vondst).

3. Maatregelen in land van herkomst

- Meldt uw leverancier dat vanaf 11 januari 2023 op het fytosanitair certificaat voor de nu bekende waardplanten van *Euwallacea fornicatus* altijd [een bijschrijving voor *E. fornicatus*](#) moet staan, ook als deze een stamdiameter kleiner dan 2 cm hebben (zie <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/plantenziekten-en-plagen/scolytinae/vanaf-2023-aanvullende-eisen-voor-import-waardplanten>). De NPPO van betreffend land moet verklaren aan welke optie is voldaan! Dit moeten zij dus ook inregelen.
Euwallacea fornicatus heeft meer waardplanten, dan waarvoor nu aanvullende EU-eisen gelden. Neem daarom dezelfde maatregelen voor andere houtige gewassen die u importeert.
- Volg ten alle tijde zelf de opkweek van het plantmateriaal goed (op afstand (bv via camerabeelden) of door op bezoek te gaan). Bevraag uw leverancier regelmatig over de garanties.
- Ondersteun de kwekers van het plantmateriaal bij de opkweek in het buitenland door ze te leren hoe de symptomen eruit zien, of een quarantaine afdeling in te richten.

Vangplaten en -lampen, en in dit geval ook feromoonvallen zijn waarschijnlijk alleen zinvol, als er in een (vrijwel) gesloten ruimte wordt geteeld. In een (vrijwel) gesloten ruimte kunnen vallen wel helpen, maar realiseer dat, afhankelijk van de soort en de temperatuur, gedurende periodes helemaal geen adulten rondvliegen, maar er alleen larven/poppen in de plant aanwezig zijn. Naast vallen is altijd visuele inspectie op symptomen nodig.

- Controleer het plantmateriaal regelmatig (houd rekening met de levenscyclus) tijdens de teelt en voor verzending naar Nederland met een visuele inspectie op symptomen; neem daarvoor ruim de tijd, omdat symptomen soms moeilijk te ontdekken zijn.
- Zorg voor duidelijke afspraken waar het plantmateriaal aan moet voldoen en leg dit altijd schriftelijk vast in leveringsvoorwaarden. Spreek resultaten regelmatig kwantitatief en kwalitatief door met de leverancier van plantmateriaal. Bij twijfel over fyto-sanitaair schoon zijn planten/partij niet af laten sturen.
- Uitgangspunt is om het plantmateriaal uit gebieden en landen te halen die vrij zijn van niet-Europese schorskevers. Lukt dat niet, maak dan een selectie van kwekers, gebieden en producten die kunnen voldoen aan de strengere eisen.
- Verplaats, indien mogelijk, de productie naar laag risicolanden. Hou er echter rekening mee, dat daar andere schorskever-soorten kunnen voorkomen, waarvoor de NVWA bij een vondst op een bedrijf vergelijkbare maatregelen kan opleggen als voor *Euwallacea fornicatus*.

4. Maatregelen tijdens transport

Tijdens het transport zijn weinig maatregelen te nemen.

- Om de risico's te spreiden kunnen partijen in kleinere fyto-sanitaire eenheden worden opgedeeld. Denk daarbij aan bv. aparte containers of andere zeer dichte verpakkingen.
- Onderzoek naar temperatuur, luchtsamenstellingen of doorstralingsmogelijkheden biedt wellicht mogelijkheden in de toekomst.

5. Maatregelen na import en bij ontvangst in NL

- Zorg voor quarantaine afdelingen waar 1 fyto-sanitaire eenheid (vaak een zeecontainer) in past en apart gehouden kan worden voor de officiële inspectie.
- Zorg voor duidelijke instructies voor het personeel. Denk aan beelden van organisme en schadebeelden bij het oppotten.
- Plaats de partij pas na strenge controle in de kas en label waar mogelijk iedere plant afzonderlijk.
- Leg zo mogelijk het proces vast in protocollen voor bijvoorbeeld het nemen van steekproeven en onderwijs het personeel hierin. Is er een vermoeden van de aanwezigheid van een niet-Europese Scolytinae in een plant, bijvoorbeeld vanwege symptomen, dan moet dit gemeld worden bij de NVWA. Verplaats de plant niet. Wel mag de plant ingepakt worden om verdere verspreiding te voorkomen.

6. Maatregelen tijdens de teelt

- Zorg voor een duidelijk hygiëneprotocol op het bedrijf. Denk aan schoon houden bedrijf, bedrijfskleding, handen wassen en logistieke lijnen.
- Houd de fyto-sanitaire eenheden bij elkaar in de kas, bij voorkeur in aparte afdelingen.

- Houdt partijen zo mogelijk fysiek gescheiden van andere partijen gedurende de hele teelt en zorg dat uit de administratie en door labeling van zo mogelijk elke afzonderlijke plant altijd duidelijk is tot welke partij een plant behoort.
- Zorg voor een duidelijke registratie waar de verschillende partijen zich bevinden en welke maatregelen en handelingen op partij niveau zijn/worden genomen.
- Scout de partijen regelmatig. Registreer van elke partij de uitval en de herkomsten en leg eventueel op fotomateriaal vast. Is er een vermoeden van de aanwezigheid van een niet-Europese Scolytinae in een plant, bijvoorbeeld vanwege symptomen, dan moet dit gemeld worden bij de NVWA.
- Maak ook gebruik van feromoonvallen en vangplaten (met de juiste lokstof) om het scouten te ondersteunen. Is er een vermoeden van een niet-Europese Scolytinae op de vangplaat dan moet dit gemeld worden bij de NVWA.
- Zorg voor duidelijke instructies voor het personeel. Hang bijvoorbeeld een poster op de in de kantine. Er zijn ook trainingen beschikbaar voor het personeel, bijvoorbeeld bij Naktuinbouw ([Training Bedrijfshygiëne | Naktuinbouw](#))

7. Maatregelen bij afleveren

Zorg voor duidelijke instructies en een vast protocol voor het personeel, om de planten goed na te kijken alvorens te verpakken. Denk aan beelden van organismen en schade bij het rapen, schoonmaken en inpakken.

Bijlage 1

De NVWA zal een aantal maatregelen voorschrijven waaraan de teler zich zal moeten houden ingeval er een besmetting is vastgesteld op de teeltbedrijven. De aanwijzingen van de NVWA zijn verplicht voor de teler. Hieronder staan handvatten en algemene hygiënemaatregelen voor de teler. Ook bedrijven waarbij geen besmetting is vastgesteld doen er goed aan om te kijken welke van de ontstaande adviezen voor hen van toegevoegde waarde kunnen zijn. Afhankelijk van uw situatie zijn sommige adviezen minder relevant.

1.1 Kas algemeen

- Maak ruim voor de start van de teelt een doordacht plan. Laat gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen u helpen daarmee. Neem ruim vooraf contact op met bedrijven die uw afvoer van materialen verzorgen en met recyclingbedrijven zodat zij ruim vooraf de juiste beslissingen en voorzorg kunnen treffen.
- Beschrijf de volgorde van activiteiten van de teeltwissel. Van vuil naar schoon. Van achterkant kas naar voorkant schuur. Beschrijf welke reinigings- en ontsmettingsmiddelen met welke dosering en toedieningsvorm toegepast worden.
- Personeel inlichten over het na te leven protocol. Neem voldoende tijd om werkinstructies en procedures door te nemen, met uw mensen maar ook met leveranciers, monteurs en loonwerkers.
  - Kleding en schoenen dienen op het bedrijf te blijven.
  - Minimaal elke dag schone broek en shirt aantrekken.
  - Houd personeel per afdeling (compartiment) gescheiden.
  - Bij toegang tot elke afdeling (kas) altijd door hygiënesluis en ontsmettingsbad waar schoenen bij voorkeur eerst gereinigd worden (borstels met middel om borstels zelf steeds schoon te houden) en daarna door ontsmettingsbad om de schoenzolen te ontsmetten. Maak ook deze sluis regelmatig schoon.
  - Let bij het gebruik van ontsmettingsmiddelen op het toepassen volgens etiket.
- Eventueel besmette planten moeten zo snel mogelijk verwijderd worden; bij een vermoeden van een besmetting met een quarantaine-organisme, mag dit alleen in overeenstemming met instructies van de NVWA. Eerst al het gewas, gewasresten en losse materialen uit de teeltruimte verwijderen.
- Geen hobbyplanten in de kas en in borders die mogelijk waardplant kunnen zijn.
- Voorkom het wegwaaien van substraat, bladmateriaal en overige plantenresten. Dit in verband met het verspreiden van ziek materiaal naar of de eigen watervoorziening (bassin, drainwateropslag, hemelwateropvang).
- Voer al het gewas direct in een goed afgedekte, cq. gesloten container binnen 24 uur na uitruimen van het erf af.
- Werk altijd in één en dezelfde richting bij alle werkzaamheden van schoon naar vuil.

1.2 Bedrijfsruimte

- Reinig de bedrijfsruimte en alles wat erin staat, zoals bijvoorbeeld:
  - meermalig fust (zelf of door een professionele krattenwasserij)
  - spuitwagen
  - gereedschappen
  - containers
  - heftruck
  - technische ruimten
- Gebruik hiervoor zo warm mogelijk water met reinigingsmiddel en een hogedrukreiniger van boven naar beneden werken. Indien spuiten niet voldoende is, soppen en schrobben en daarna afspoelen.